

УПОТРЕБА АРТИЉЕРИЈЕ У НАПАДНИМ КОЛОНАМА

Полазећи од основних поставки о употреби борбеног поретка у нападним колонама, изнетим у чланцима у „Војном делу“, бр. 3 и 6 за 1954 годину¹⁾ — које сматрам правилним, изнећу своје мишљење о неким питањима из артиљериског обезбеђења напада у оваквом борбеном поретку (о употреби, командовању, подели и груписању артиљерије). Да бих имао довољно елемената за обраду артиљериских питања, конкретизовао сам и проширио неке од поставки из ових чланака које су изнете уопштено. При овоме сам користио искуства из историје наших националних ратова у којима је претежно употребљаван борбени поредак у нападним колонама.

Дивизија и брдска бригада типичне су јединице које примењују борбени поредак у нападним колонама. Изузетно и корпус може имати овај борбени поредак. Ако дивизија дејствује на јако раздвојеним правцима, она ће у суштини имати борбени поредак у нападним колонама, те се и употреба, командовање, подела и груписање артиљерије организују и врше као при нападу у нападним колонама. За наше разматрање најинтересантнији су они случајеви кад се према ширини нападног фронта, међусобном растојању колоне и осталим условима може остварити тактичко садејство између појединих колоне, перманентно или повремено, у мањем или већем обиму. Непосредно садејство између појединих колоне мора се остварити ако оне имају исти објект напада. А пошто је дивизија најпогоднија јединица за разматрање питања артиљериског обезбеђења, то ћу се у току даљег излагања углавном задржати на њој.

Ако нападни фронт дивизије не би прелазео ширину коју може да обухвати домет расположиве артиљерије са једног од централних ватрених положаја (око 15 км), онда се ватрено садејство може остварити у већој или мањој мери на целом фронту дивизије — ако за то постоје и други услови. Када се на фронту напада дивизије, због орографско-хидрографског створа земљишта, издвајају поједини правци и када је делимично или потпуно онемогућено узајамно садејство јединица ангажованих на њима, онда су заједнички делови борбеног поретка (други ешелон — општа резерва, тенковска резерва, противтенковска резерва, артиљериска група на

¹⁾ „Борбени поредак у нападним колонама“ од пуковника М. Симића и „О нападу у нападним колонама“ од потпуковника З. Мусића.

непосредном расположењу команданта дивизије) они елементи којима командант дивизије непосредно утиче на ток боја. Правилном употребом ових елемената на правцима појединих колона командант дивизије може да парира противмере непријатеља, да користи успех на правцу појединих колона и да у извесном смислу обједињује дејство колона ради што бољег извршења постављеног циља.

Поред овога, треба обезбедити узајамно садејство колона по времену и простору, користећи чак и повремено указане могућности које се у току извршења задатка јединице могу појавити у разним облицима. На пример, ако се до извршења следећег задатка на извесном делу земљишта смањи међусобно растојање колона, онда дивизиска артиљериска група (ДАГ) може изразити своје дејство на фронту целе дивизије, или артиљериске групе суседних колона могу узајамно садејствовати, или се маневар повремено може преносити са једног на други правац и т.сл. Дакле, успешно извршење задатка треба обезбедити усклађивањем дејства свих елемената борбеног поретка по времену и простору, а нарочито коришћењем свих могућности за садејство.

Напад у нападним колонама условљава и поделу артиљерије на: *артиљерију колона* — пратећу артиљерију (батаљонска, пуковска и придата артиљерија) и артиљериску групу колоне, и *артиљерију која стоји на непосредном расположењу команданта дивизије*, тј. дивизиску артиљериску групу (ДАГ) или део артиљерије у резерви, стим што противтенковску и противавионску одбрану начелно треба организовати по колонама. У извесним случајевима командант дивизије може задржати део противтенковске артиљерије под својом непосредном командом за извршење задатака у интересу дивизије као целине и део противавионске артиљерије за обезбеђење заједничких делова борбеног поретка. Оваква подела артиљерије намеће потребу да се она групише у *артиљериске групе колона (АГК)* (колонску артиљерију) и у *дивизиску артиљериску групу (ДАГ)*. Као што се види, овде су употребљени изрази: артиљерија колоне и колонска артиљерија, који уствари означавају посебне појмове. Тако, под појмом „артиљерија колоне“ подразумева се сва артиљерија у колони, па била она употребљена као пратећа или за дејство са заклоњених ватрених положаја (ВП), укључујући и ПАА и ПТ артиљерију, док под појмом „колонска артиљерија“ треба схватити само артиљериску групу колоне.

При подели и груписању артиљерије треба добро проучити могућности маневра покретом и ватром, јер су исправке у подели и груписању артиљерије у току боја често искључене. Сваки већи покрет артиљерије је због непролазности земљишта најчешће упућен само на комуникације, а ових обично има мало на земљишту где се напада у нападним колонама. Овде и у погледу маневра ватром (због већег растојања колоне и испресецаности земљишта) постоје знатно мање могућности него при нападу ешелоним борбеним поретком. Поред овога, треба водити рачуна и о избору рејона за постављање артиљерије у току динамике боја, јер су просторије за

избор ВП најчешће јако ограничене, а и сам излазак на ВП редовно је везан са тешкоћама и губитком у времену. Најзад, и попуна муниције у оваквим приликама задаје много бриге. Зато, при решавању ових питања треба тежити да свака колона буде што више осамостаљена у артиљериском смислу, а да командант дивизије ипак има довољно артиљерије на непосредном расположењу да би артиљериском ватром могао изразити свој утицај на ток боја, ако не на правцу свих колона, а оно бар на правцу главне колоне.

Да би се могао успоставити правилан однос између пратеће и колонске артиљерије (АГК) појединих колона који одговара конкретнијој ситуацији, потребно је детаљно размотрити задатке које ће решавати свака колона и при томе стећи јасну слику о употреби артиљерије колоне, па тамо где је већа потреба за пратећом артиљеријом дати и више одговарајуће артиљерије. Истина, сва се ова питања решавају и у нападу ешелоним борбеним поретком, али са мање потешкоћа, поготову што су у ешелоним поретку могуће и исправке у току динамике без већих негативних последица за сам ток боја.

Пошто подела артиљерије, а нарочито правилно одређивање јачине и састава колонске артиљерије и ДАГ-а, претставља централно питање артиљериског обезбеђења борбеног поретка у нападним колонама, то ћу се на њему мало дуже задржати.

При датој количини артиљерије сукобљава се тежња за осамостаљењем колона у артиљериском смислу и потреба да командант дивизије има довољну ватрену резерву у својим рукама како би могао изразити свој утицај на ток боја. Измирење ова два супротна захтева све је теже уколико се располаже мањом количином артиљерије. При употреби артиљерије код ешелоним борбеног поретка обично се потчињеним јединицама придаје најнужнија количина артиљерије, а задржава јака дивизиска артиљериска група, стим што се маневром ватре ове групе надокнађује недостатак у артиљерији. Код напада у нападним колонама ово ће бити само изузетан случај, јер услови осматрања, међусобног растојања колона и сл. то најчешће неће дозвољавати. Зато се мора тежити да се одређује утолико слабија дивизиска артиљериска група и већа јачина артиљерије колоне уколико су наведени услови неповољнији. Ако, пак, не постоје никакви услови за маневровање ватром дивизиске артиљериске групе, онда је не треба ни формирати. Но, ако се у том случају предвиђа да ће се у току динамике боја, нарочито у борби у дубини, појавити могућност маневра артиљерије ватром или покретом, командант дивизије може у почетку задржати део артиљерије у својој резерви, стим да у току борбе, према потреби, образује ДАГ на правцу дејства главне колоне или да ову артиљерију прида некој од нападних колона. Ова артиљерија, која у овом случају има улогу артиљериске резерве, дејствовала би у арт. припреми и арт. подршци са осталом артиљеријом. Али, ако би постојала могућност да се овом артиљеријом подржава само главна колона, онда не би било целисходно

формирање артиљериске групе и њено задржавање под командом команданта дивизије, већ би било много боље да се прида главној колони, тим пре што ће и сам командант дивизије, који ће, свакако, бити на правцу дејства главне колоне, моћи непосредно да утиче на начин употребе артиљерије и отварање артиљериских ватри на овом правцу. Најзад, с обзиром на услове у којима се примењује борбени поредак у нападним колонама, може се рећи да ће командант дивизије најчешће формирати ДАГ слабије јачине, а сву осталу артиљерију придавати нападним колонама, нарочито главној колони.

При подели и груписању артиљерије у оквиру сваке колоне треба правилно решити однос у погледу јачине и састава пратеће артиљерије и артиљериске групе колоне. При нападу у нападним колонама земљиште најчешће захтева растресит борбени поредак пешадије тако да се ситне колоне и други елементи тога борбеног поретка губе на терену. Због тога је знатно отежано и осматрање са појединих артиљериских осматрачница, а у вези са тим је и садејство пешадије и артиљерије много теже него при нападу ешелоним борбеним поретком. Да би се те незгоде колико-толико отклониле, потребно је да се пешадији прида довољно артиљериских оруђа за непосредно праћење. С друге стране, ако се има у виду да артиљериска група колоне има задатак да интервенише на важнијим тачкама на правцу напада колоне, на којима може да уследи и подршка дивизиске артиљериске групе, као и потешкоће са којима је везан рад артиљериске групе при тешким земљишним условима при којима пратећа артиљерија налази најширу примену, онда се може слободно рећи да при решавању питања односа јачине пратеће артиљерије и артиљериске групе колоне превагу треба дати пратећој артиљерији. Зато се батаљонима, четама, па и водовима слободно може придавати и већи број артиљериских оруђа на рачун ове групе. Понекад, можда, неће бити ни потребно формирање артиљериске групе колоне (АГК), нарочито онда кад се напада на пошумљеном или јако испресецаном планинском земљишту. При формирању артиљериске групе колоне њена јачина, по моме мишљењу, начелно не треба да буде испод једног дивизиона.

Најстарији артиљериски командант у једној колони начелно је командант артиљерије колоне. Ако је у колони мало артиљерије, он је уједно и командант колонске артиљерије (АГК); а ако у колони има више артиљерије за команданта колонске артиљерије треба одредити посебно лице, што ће скоро редовно бити случај код главне колоне.

Однос команданта артиљерије колоне према команданту колоне треба да буде исти као однос начелника артиљерије дивизије према команданту дивизије. То значи да се командант артиљерије колоне појављује као саветодавни орган команданта колоне за употребу артиљерије колоне и употребу артиљериске ватре. Поред тога, он предлаже команданту колоне колико артиљерије треба придати потчињеним јединицама као пратећу артиљерију и начин њене употребе, што би у нападу ешелоним борбеним поретком, када је колоне

састава једног пешадиског пука, чинио начелник артиљерије пешадиског пука. Овим није умањена дужност начелника артиљерије пешадиског пука јер у његовим рукама остаје спровођење одлуке команданта колоне у погледу употребе пратеће артиљерије, као и све остале дужности у току динамике боја које обавља начелник артиљерије пешадиског пука.

Организација командовања артиљеријом у оквиру дивизије начелно је иста као и у нападу ешелоним борбеним поретком. Наиме, овде је командовање *потпуно или делимично подељено*, док је централизовано командовање у правом смислу скоро искључено, јер сама примена нападних колона изазива потребу децентрализације у командовању.

Када међусобно растојање колона прелази границе домета артиљерије, или ако је то растојање и мање али су услови осматрања неповољни тако да је маневар ватром потпуно искључен, онда, као што сам напоменуо, не треба формирати дивизијску артиљериску групу, већ је боље да се целокупна артиљерија подели колонама. Природно је да је командовање артиљеријом у тим случајевима *потпуно подељено*. Међутим, дивизијску артиљериску групу треба обавезно формирати и предвидети маневар ватром кад год се са правца једне колоне, макар и повремено, могу подржати артиљериском ватром јединице на правцу друге колоне. То значи да ће командовање у том случају бити *делимично подељено*. С друге стране, командовање може бити *централизовано* и при нападу у нападним колонама само ако ширина нападног фронта и услови осматрања омогућавају маневар ватром са правца једне на правце осталих колона током целог напада, на пример, кад ширина нападног фронта одговара ширини нападног фронта при ешелоним борбеним поретку дивизије у маневарском рату, а само земљиште — јаке дубодолине или већа река — условљава напад у нападним колонама. Но, овде централизацију треба схватити знатно еластичније него при нападу ешелоним борбеним поретком и колонама давати већу самосталност. Пошто ће ово бити јако изузетан случај, то се слободно може рећи да при нападу у нападним колонама централизовано командовање артиљеријом у пракси неће ни доћи у обзир. Имајући у виду оно што је речено о подели и груписању артиљерије у оквиру једне колоне, за организацију командовања артиљеријом у колони важе иста начела која и за командовање артиљеријом у оквиру дивизије (централизовано, делимично или потпуно подељено).

Употребу, груписање и командовање артиљеријом у оквиру дивизије требало би регулисати заповешћу команданта дивизије на следећи начин. Од формациске артиљерије дивизије и артиљерије ојачања одредити састав и јачину артиљерије колоне, дивизијске артиљериске групе, ПТ резерве и ПАО дивизије и при томе регулисати и сам начин командовања артиљеријом. За сваку колону требало би одредити команданта артиљерије колоне са којим би начелник артиљерије дивизије успоставио телефонску и радиовезу. При одређи-

вању јачине и састава артиљериских група колона (АГК) могу се одредити и први рејони њихових ВП, док би се на правцу употребе ДАГ-а обавезно морало регулисати и даље премештање артиљерије. Код осталих колона не би требало предвиђати премештање артиљерије ни по линијама (као што је то случај при нападу ешелоним борбеним поретком), већ то потпуно препустити самим командантима колона. Тамо где постоје услови за делимично подељено командовање, требало би колонској артиљерији (АГК) давати допунске секторе.

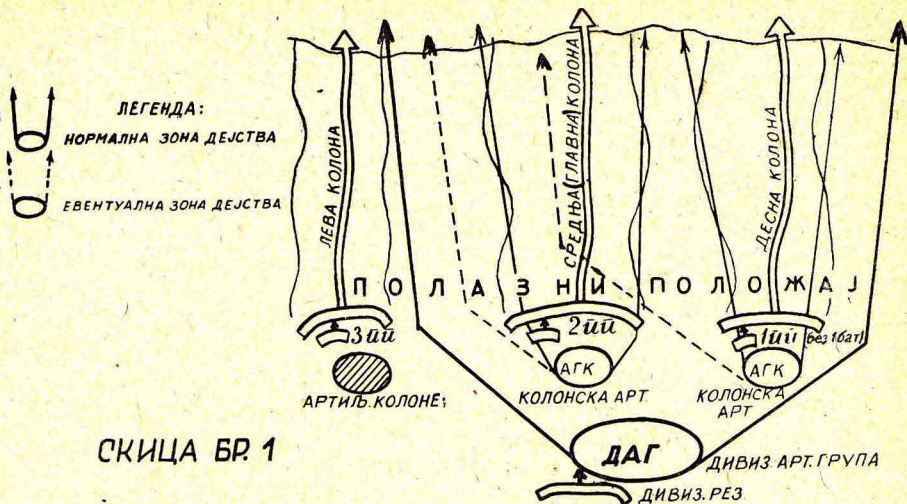
Ако би командант дивизије у својој заповести за сваку колону одредио колонску артиљерију, тј. њену јачину, састав и команданта, онда то значи да је командовање артиљеријом централизовано. Ако се то односи само на неке колоне (првенствено на главну колону), онда је командовање у целини делимично подељено. Док штаб артиљерије дивизије при делимично подељеном командовању код напада ешелоним борбеним поретком планира задатке за артиљериске групе потчињених јединица на целој тактичкој дубини, дотде се овде ватре артиљериских група колона (кад за то постоје услови) планирају само за отсудне моменте борбе у интересу дивизије као целине, и то првенствено за важне тачке на правцу суседних колона, повезујући са овим дејством и дејство ДАГ-а по периодима боја.

У оквиру своје колоне командант колоне, на предлог команданта артиљерије колоне, обично придаје батаљонима потребну количину пратеће артиљерије (од пуковске и придате артиљерије), а остатак артиљерије улази у састав артиљериске групе колоне. Сваком дивизиону и батерији у АГК треба одредити пешадиску јединицу прве линије (батаљон или чету) коју ће подржавати и са којом треба да успостави везу. У овом циљу треба слати артиљериска одељења за везу и осматрање, преко којих ће команданти батаљона и командири чета постављати своје захтеве за ватром. А пошто ова одељења за везу уједно могу и да рукују ватром својих батерија, то њихови командири начелно треба да буду командири командних водова из истих батерија, који ће стално бити у радиовези са командирима својих батерија.

Ради лакшег разумевања изнетих поставки у погледу структуре борбеног поретка артиљерије и организације командовања артиљеријом при нападу у нападним колонама, овде ћу изнети неколико варијанти употребе артиљерије које се у пракси најчешће могу десити.

а) Дивизија напада у три колоне које су међусобно тако удаљене да се између десне и средње (главне) колоне, благодарећи повољним условима осматрања, може остварити ватрено садејство, док је то садејство са левом колоном немогуће, како због њеног растојања тако и због неповољних услова осматрања (види скицу бр. 1).

У овом случају постоје услови за делимично подељено командовање у оквиру дивизије као целине, док се само у односу на десну и средњу колону може сматрати да је командовање централизовано.

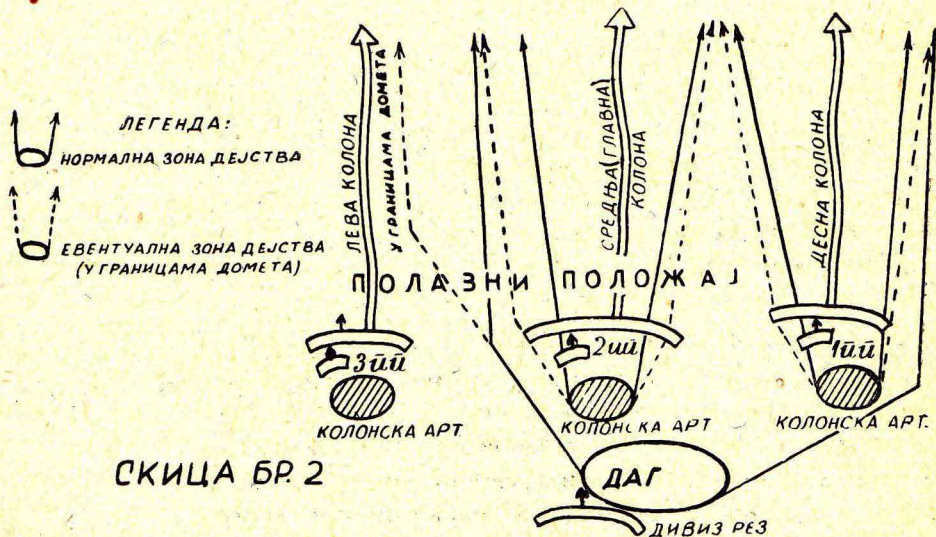

СКИЦА БР. 1

У овом случају у заповести команданта дивизије у одредби о артиљерији требало би посебно одредити састав, јачину и команданта за:

- колонску артиљерију десне колоне (АГК),
- колонску артиљерију средње колоне (АГК),
- артиљерију леве колоне и
- дивизијску артиљеријску групу (ДАГ).

б) Ако узмемо исти пример као под а), стим да је и између десне и средње колоне веће растојање, тако да само артиљерија са већим дометом (из ДАГ-а) може интервенисати на правцу средње (главне) и десне колоне (види скицу бр. 2), онда у овом случају

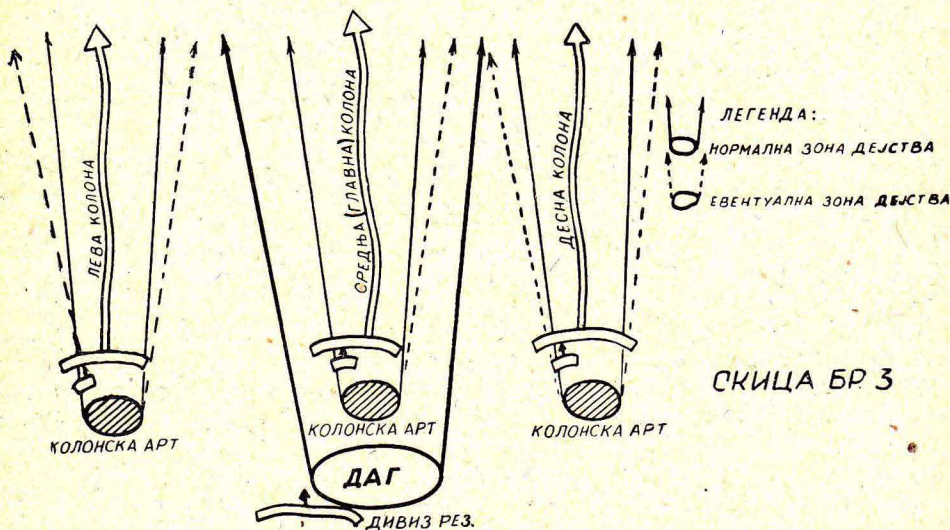

СКИЦА БР. 2

постоје услови за делимично подељено командовање, како у оквиру дивизије у целини, тако и у односу на сваку колону посебно. Зато би се у заповести команданта дивизије одредио састав, јачина и командант за:

— артиљерију десне, средње и леве колоне и за дивизиску артиљеријску групу.

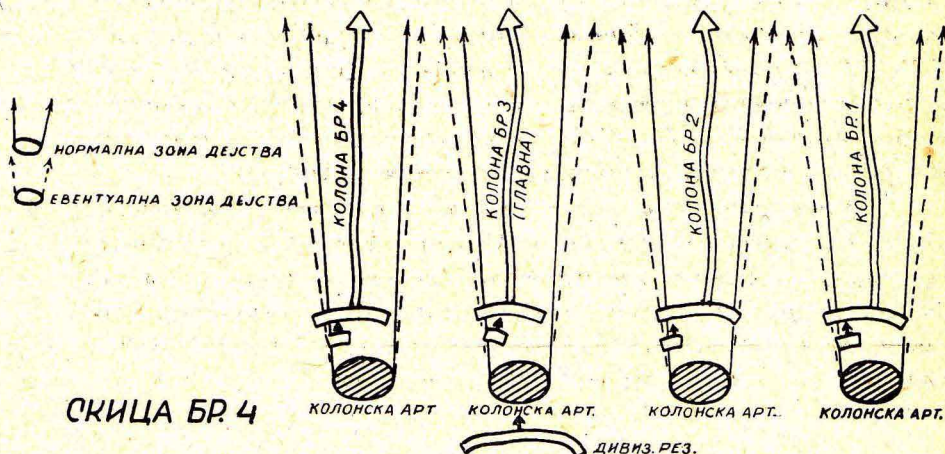
в) Ако узмемо исти пример као под б), само с том разликом што ДАГ, због неповољних услова осматрања, може дејствовати једино на правцу главне (средње) колоне (види скицу бр. 3), онда је

јасно да овде постоје услови за потпуно подељено командовање. Али, ако командант дивизије, из било којих разлога, не жели да прида артиљерију главној колони већ је задржи под својом непосредном командом у ДАГ-у, онда ће и у овом случају командовање артиљеријом у оквиру дивизије као целине бити делимично подељено. То значи да би тачка о артиљерији у заповести команданта дивизије и у овом случају била формулисана исто као и у претходном примеру.

г) Ако би дивизија нападала у четири колоне и целокупна артиљерија била подељена колонама, према важности задатака колоне (види скицу бр. 4), онда би у заповести команданта дивизије у тачки о артиљерији требало одредити састав, јачину и команданта за артиљерију колоне бр. 1, колоне бр. 2, колоне бр. 3 и колоне бр. 4.

У вези са изнетим примерима треба напоменути да је све што није регулисано заповешћу команданта дивизије препуштено командантима колона да они регулишу у своме делокругу. Овде на прво место долази питање употребе артиљерије у оквиру колоне, тј. ре-

СКИЦА БР. 4

шење питања односа јачине пратеће артиљерије и артиљериске групе колоне. Наравно, у наведеним примерима нису изнете све одредбе о артиљерији које улазе у заповест команданта дивизије, већ само оне које треба да објасне питање груписања артиљерије при нападу у нападним колонама.

Што се тиче *противтенковске одбране* при нападу у нападним колонама, по моме мишљењу, најбоље је да њу организује свака колона за себе. При томе би командант дивизије обично задржао под својом командом само онолико ПТ артиљерије колико је потребно да се у ПТ смислу обезбеде осетљиви бокови и спојеви колона, разуме се, ако за тим постоји потреба. Ако то није случај, онда командант дивизије, према осетљивости колона у ПТ смислу, треба да подели сву ПТ артиљерију колонама, тим пре што је масовна употреба тенкова — због земљишних услова — скоро редовно искључена. Напротив, на оваквом земљишту је релативно лако предвидети на коме је правцу највероватнија употреба непријатељских тенкова, па је природно да колону на таквом правцу треба првенствено ојачати и ПТ средствима. Сем тога, при нападу у нападним колонама обично постоје повољни услови за запречавање, те и употреба покретног одреда за запречавање (ПОЗ-а) може претстављати довољно ефикасно средство у рукама команданта дивизије.

За организацију ПТО свака колона треба првенствено да користи сопствена формациска и придата ПТ средства. Иако основу ПТО колона чине пратећа оруђа и пешадиска ПТ средства, ипак свака колона поред тога начелно треба да има и своју противтенковску резерву (ПТР) и ПОЗ, чију јачину и састав треба одређивати према стварној потреби. У колонама јачине око једног пешадиског пука ПТР и ПОЗ обично могу бити исте јачине и састава као и при нападу ешелоним борбеним поретком, а ако је нападна колона јачине пешадиског батаљона, онда ПТО треба организовати батаљонским ПТ средствима (бестрзајним оруђима и ручним бацачима).

И *противавионску одбрану* начелно треба организовати по колонама сопственим формациским и придатим ПА средствима. При томе дивизија може користити своја средства једним делом за обезбеђење заједничких делова борбеног поретка и осетљивих места на правцу дотура, а други део може придати колонама (првенствено главној) ради ојачања њиховог ПА обезбеђења.
